

ספרי' — אוצר הסידים — לויבאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

קדושים

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כב

(תרגום חפשי)

יצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים וחמש לבריאה

לזכות

ב"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח

לעילוי נשמת

הווי"ח ר' אלי' ב"ר אוסקר ע"ה פיפרנו

נפטר ביום כ"ה אדר שני ה'תשס"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות

זוגתו מרת רחל בת אסתר תחי'

לאורך ימים ושנים טובות עד ביאת

גואל צדק, ומתוך בריאות הנכונה

נדפס ע"י בנם

הווי"ח ר' רחמים אוסקר וזוגתו מרת מרים

ומשפחתם שיחיו פיפרנו

כתובתנו באינטרנט: <http://www.torah4blind.org>

קדושים

א. „להוסיף לכם תבואתו”

לאחר שנאמרים בתורה דיני ערלה וכרם רבעי¹ נאמר²: „ובשנה החמישית תאכלו את פריז להוסיף לכם תבואתו אני ה' אלקיכם”.

רש”י מצטט את המילים „להוסיף לכם תבואתו”, ומפרש: „המצוה הזאת שתשמרו תהיה להוסיף לכם תבואתו, שבשכרה אני מברך לכם פירות הנטיעות”.

בפשוטו מסבירים³, שרש”י רוצה להבהיר שהמילים „להוסיף לכם תבואתו” אינן מהוות המשך („דבוק”) ל„ובשנה החמישית תאכלו את פריז” – כי כיצד ייתכן לומר שעל „תאכלו את פריז” ינתן השכר של „להוסיף לכם תבואתו”? – אלא מילים אלו קשורות לפסוקים הקודמים, העוסקים בשמירת המצוה: „המצוה הזאת שתשמרו תהיה להוסיף...”

אך אין מובן מדוע מאריך ומרחיב רש”י בלשונו בפירושו, והרי, לכאורה, צריך היה לומר בקצרה, בדומה לפירוש ה„אבן עזרא”⁴, ש„להוסיף לכם תבואתו” הוא „דבק עם קדש הלולים”, וכדומה. או, כדברי הרשב”ם⁵ „להוסיף לכם תבואתו – (לכך תזכו) אם תעשו כאשר צויתי”.

ואף אם נסביר באופן דחוק ביותר, שרש”י רוצה גם להבהיר את המשמעות של „להוסיף לכם תבואתו” – שמשמעות מילים אלו היא „בשכרה אני מברך לכם פירות הנטיעות”⁶ – גם אז יכול היה רש”י לומר בקצרה: „להוסיף לכם תבואתו בשכר המצוה הזאת אני מברך לכם פירות הנטיעות”?

– מדוע מאריך רש”י וחוזר על דבריו: „המצוה הזאת שתשמרו תהיה להוסיף לכם

תבואתו (ולאחר מכן הוא ממשיך) שבשכרה אני מברך לכם פירות הנטיעות”?

ב. „הזאת”; „פירות הנטיעות”

בנוסף לכך יש עוד כמה דיוקים בלשון רש”י, ומהם:

(א) „המצוה הזאת שתשמרו...” – מהו הדיוק בתוספת „הזאת”? אילו היה רש”י אומר „כשתשמרו המצוה”, וכדומה, ללא ההדגשה „הזאת” גם אז היו יודעים שמדובר על מצוה זו, שעליה מדובר לפני כן בפסוקים?

(ב) „אני מברך לכם פירות הנטיעות” – מדוע משנה רש”י מלשון הפסוק, שבו מופיע הביטוי „תבואתו”?

אף אם רש”י צריך להבהיר שהמשמעות של המילה „תבואתו” כאן איננה⁷ במובן של תבואות השדה, אלא נטיעות הכרם⁸, כהתחלת הענין⁹: ונטעתם כל עץ מאכל – גם אז צריך היה רש”י לומר בקצרה „לברך לכם הפירות”, או „הנטיעות”. מה פשר כפל הלשון „פירות הנטיעות”?

ג. רבי עקיבא: דברה תורה כנגד יצר הרע

לאחר מכן ממשיך רש”י ואומר: „היה רבי עקיבא אומר דברה תורה כנגד יצר הרע, שלא יאמר אדם הרי ארבע שנים אני מצטער בו חנם, לפיכך נאמר להוסיף לכם תבואתו”.

לשם מה מביא רש”י את מאמרו של רבי עקיבא?

יש המפרשים¹⁰, שבכך מתרץ רש”י מדוע

(1) קדושים יט, כג”כ.

(2) שם, כה.

(3) ראה ס’ הוכרין, משכיל לדוד ובאר יצחק כאן.

(4) עה”פ.

(5) ושו”ל בזה פ”י ריה”ג בתו”כ כאן, ועוד.

(6) אבל דוחק, כי מסתימת לשון רש”י שבהערה הבאה (וכן – ל’ הכתוב תצא כב, ט) משמע שאין בפירוש זה חידוש.

(7) ראה רש”י בהר כה, כ. וראה גם רד”ק כאן.

(8) יט, כג.

(9) משכיל לדוד.

עמם – התעוררה המדינה לסייע להם, בהתאם להשיטה דמדינה זו בעניני צדקה, שמסייעים לאנשים בכל העולם כולו, ואין מחכים אפילו לבקשת עזרה.

עד"ז ידוע גם כן שבימים האחרונים יצא מנהיג מדינה זו בהכרזה והוראה מפורטת בנוגע לחינוך הנוער. בהתאם לזה שבתחלת נשיאותו הכריז ששאיפתו היא להזכר כ"עדיקיישאן (חינוך) פרעזידענט", בגלל הפעולות והשינויים הגדולים לטוב שהוא ינהיג בכדי לחזק את החינוך במדינה זו.

...וכל זה הוא – נוסף על עוד כמה ענינים בהשגחה פרטית מידי יום ביום, הן בנוגע להכלל והן בנוגע לכל אחד ואחד בעניניו הפרטיים – והכוונה בזה היא, שזה יגלה עוד יותר איך שהעולם מסייע לעשות דירה בתחתונים ולהביא את הגאולה

נכולל – שבשכובע האחרון מצאו בפינה נידחת בעולם אבנים טובות ומרגליות, ע"י ברכתו של הקב"ה [בדוגמת "והנשאתם הביאו את אבני השדה ואת אבני המילואים לאפוד ולחושן" (עבור בגדי הכהונה), שהעננים הביאום⁸], והכוונה בזה היא – שמנצלים זאת לקישוטי כלה, להוסיף בצדקה, כנ"ל].

המסקנא מהאמור לעיל בנוגע לפועל:

הגאולה באה דוקא ע"י העבודה בגלות, לגלות את אלופו של עולם (אף) ב"גולה", שדור זה, דור האחרון בגלות, יהי' הדור הראשון להגאולה.

והקב"ה עוזר שרואים במאורעות האחרונים בעולם איך שהעולם בעצמו מסייע ומביא לגאולה.

וענינו בפשטות הוא – כנ"ל – שכל יהודי צריך להוסיף ב"מעשינו ועבודתינו" ככלל שמביאים את הגאולה, כולל ובמיוחד – כמדובר בהתועדות שלפ"ז – בלימוד התורה בעניני גאולה, בתושב"כ ("שכל" הספרים מלאים בדבר זה"), ותושב"פ, משנה וגמרא ומדרשים וכו'.

ד. שכר מצוה – כנגד יצר הרע:

במאמר זה עצמו – שרש"י מביאו בשם רבי עקיבא – אין מובן:

ישנן מצוות רבות, שבהן מציינת התורה את שכר המצוה, ורש"י אינו מפרש לגביהן, שהתורה מציינת את שכר המצוה, כנגד יצר הרע – כלומר, שלולא השכר לא יאפשר היצר הרע לקיים את המצוה.

מנין גובע ההכרה, שדוקא שכר זה שונה משכרן של מצוות אחרות, ונאמר, כנגד יצר הרע, ולא משום שהוא מגיע לאדם משום שהצטרף חנם ארבע שנים?

בשלמא, לגבי הפרשה של "יפת תואר" מובנים דברי רש"י¹⁴ על "ולקחת לך לאשה"¹⁵, האומר, "שלא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע", כי, כפי שמבאר רש"י, "אם אין הקדוש-ברוך-הוא מתירה ישאנה באיסור". כלומר, בעצם היה זה צריך להיות דבר אסור¹⁶, אך הקדוש-ברוך-הוא מתירה, ומתוך ענין זה עצמו מובן שהוא נאמר, כנגד יצר הרע¹⁷.

אך לגבי מתן שכר על מצוות באופן כללי אנו מוצאים במפורש בתורה בכמה מצוות, כדלעיל, שזהו יסוד חשוב במצוות לדעת שהקדוש-ברוך-הוא נותן שכר על המצוות¹⁸, ואם כך, מדוע שונה שכר זה, עבור מצות ערלה וכרם רבעי, ודוקא הוא נאמר, כנגד יצר הרע¹⁹?

מופיע השכר לאחר, ובשנה החמישית תאכלו...". ולא לפני כן כשכתובה שמירת המצוה, שעליה ניתן השכר – ולכן מביא רש"י את מאמרו של רבי עקיבא¹⁰, שהשכר ניתן משום ש, ארבע שנים אני מצטער בו חנם – שהאדם נמנע מלאכול את הפירות עד השנה החמישית¹¹, "והכי קאמר⁹ מה שתאכלוהו בחמישית בלבד, ולא...יהיה להוסיף".

אך פירוש זה אינו ברור כל כך, כי העובדה ששכר המצוה אינו מופיע לפני כן אינה מהווה כלל שאלה לפי פשוטו של מקרא: בדרך כלל, כאשר מפורט בתורה שכר המצוה, הוא מופיע בסוף הענין. וכך בעניננו: בתחילה מציינת התורה את כל פרטי המצוה, כיצד צריך האדם לנהוג בפירותיו – "שלוש שנים .. לא יאכל. ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קודש .. (ורק לאחר מכן) ובשנה חמישית תאכלו את פרי", ורק לאחר כל זאת מופיע שכר המצוה, שהקדוש-ברוך-הוא נותן בגללה, "להוסיף לכם תבואתו"¹².

בנוסף לכך יש להבין מדוע מביא רש"י ענין זה עם שמו של בעל המאמר, שהרי, כאמור פעמים רבות, רש"י מציין את שם האומר רק כאשר פרט זה מוסיף להבנת הפירוש.

ויותר מכך: בענין זה עצמו מדייק רש"י ואומר, "היה רבי עקיבא ואמר", שרבי עקיבא היה נוהג לומר מאמר זה תמיד – מה מוסיפה הדגשה זו¹³ להבנת הענין?

(10) תו"כ עה"פ.

(11) כלשון רש"י (מתו"כ), "ארבע שנים אני מצטער בו חנם". ולכאורה צ"ע שהרי בשנה הרביעית מותר לאכול הפירות בירושלים וא"כ אינו מצטער .. חנם? ומתורץ ע"פ פרש"י בפסוק שלפנ"ז, מה מע"ש אינו נאכל כל אלא בפדיון אף זה כן, שמוה מובן שפירות רבעי אינם שלו כ"א מה שמשולחן גבוה קנכי (וראה גם מפרשי התו"כ כאן שזוהי פלוגתא ריה"ג ורע"ק, שלריה"ג הם ממון בעלים ולרע"ק – ממון גבוה).

(12) ומש"נ, "להוסיף גו" בסימכות ל, תאכל גו" אינה קושיה (כ"כ). כמ"ש בראב"ע כאן, "ורבים כמוהם".

(13) ובפרט שבתו"כ (לפנינו) איתא, "ר' עקיבא אמר".

(14) תצא כא, יא (מקידושין כא, ב).

(15) תצא שם.

(16) כפרש"י תצא שם בד"ה שלא"ז, "אפילו אשת איש".

(17) וראה מפרשי רש"י שם.

(18) ועד שאפילו אחרי ההיתר, אם נשאה סופו .. בן סורה ומורה" (פרש"י שם ד"ה ולקחת).

(19) כמפורש בעשה"ד (יתרו כ, ו) וברפ"ש, ובכ"מ. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ב ע' 71-2.

(20) להעיר מפרש"י ר"פ צו, "ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס", ומפורש לקמן בפ' בהר (כה, כ), וכן תאמר מה נאכל. – אבל גם במקומות אלו לא כתב רש"י, "דברה תורה כנגד יצר הרע".

ה. "המבטיח... הבטחתי"

לאחר מכן מצטט רש"י את המילים, "אני ה'" ומפרש: "אני ה' המבטיח על כך ונאמן לשמור הבטחתי".

ואין מובן: הביטוי הנפוץ בפירוש רש"י במקרים אלו הוא, בקצרה, "נאמן לשלם שכר"²⁰. מדוע מאריך כאן רש"י בלשונו – "אני ה' המבטיח על כך ונאמן לשמור הבטחתי"?

ויותר מכך: לא זו בלבד שרש"י מאריך כאן בלשונו, אלא שהוא אף משנה מן הרגיל: אין הוא אומר "נאמן לשלם שכר", אלא "נאמן לשמור הבטחתי"²¹, ועוד, רש"י משנה גם מלשונו שלו לפני כן בעניינו "שבשכרה אני מברך..." ומתבטא כאן בלשון של הבטחה – "המבטיח .. לשמור הבטחתי"?

ו. "להוסיף לכם..." – מטרת המצוה

ויש לומר, שההסבר לכך הוא:

השאלה המתעוררת בפסוק זה, שעליה מתכוון רש"י לענות בפירושו, אינה לגבי מקומו של המילים, "להוסיף לכם תבואתו" – וכדלעיל בסעיף ג', שבפשוטו של מקרא אין זו שאלה, אלא שאלתו היא על משמעות מילים אלו:

אילו היתה התורה רוצה רק להזכיר את שכר המצוה, צריך היה להיות כתוב כבמקומות אחרים²², "למען"²³ הוסיף לכם תבואתו או "ואוסיף לכם תבואתו", וכדומה.

הניסוח "להוסיף לכם תבואתו" מראה שזוהי כוונת ותכלית המצוה – "שלש שנים... לא יאכל. ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קדש... (כדי) להוסיף לכם תבואתו". בדומה ל"זכור

את יום השבת לקדשו"²⁴, שהמילה "לקדשו" איננה השכר, אלא זוהי מטרת ה"זכור".

מכך לומד רש"י, שמשמעות הפסוק היא: "המצוה הזאת שתשמרו תהיה להוסיף לכם תבואתו" – אמנם, באופן כללי, יש לקיים מצוה מפני שכך ציוה הקדוש-ברוך-הוא, אך לגבי מצוה זו אומרת התורה, שיותר לקיימה מלכתחילה²⁵ במטרה, "להוסיף לכם תבואתו"²⁶.

ומשום כך מאריך רש"י בלשונו: המילים "להוסיף לכם תבואתו" אינן מדברות על שכר המצוה, אלא התורה מדברת כאן בעיקר על כוונת האדם – שהוא מקיים את המצוה כדי "להוסיף לכם תבואתו". יוצא, אפוא, שבפירוש רש"י כאן ישנם שני ענינים: (א) המשמעות של "להוסיף לכם תבואתו", שמדובר כאן על כוונת האדם – "המצוה הזאת שתשמרו תהיה להוסיף לכם תבואתו". (ב) הסיבה לכך שיותר לאדם לחשוב כך, משום שכאן אמר הקדוש-ברוך-הוא באופן מיוחד שכך יהא למעשה: "שבשכרה אני מברך לכם פירות הנטיעות".

ז. הברכה ב"פירות הנטיעות"

לפי זה מתעוררת השאלה: אם משמעות המילים "להוסיף לכם תבואתו" היא שזהו שכר המצוה, הרי היה מובן מדוע הן מופיעות בסוף הענין, כדלעיל.

אבל לפי פירוש רש"י, שמדובר כאן בעיקר על כוונת האדם בעת קיום המצוה, צריכות היו מילים אלו להופיע בסמוך למילים המדברות על שמירת המצוה – "לא יאכל" בכוונה של "להוסיף לכם תבואתו"?

על תמיהה זו משיב רש"י בכך שהוא משנה מלשון הפסוק "תבואתו" ואומר "פירות הנטיעות": על ידי קביעת המילים "להוסיף

...עניני העולם עצמו ואודה"ע עצמן (גם בזמן הגלות) מסייעים הם (באמת) לעבודה דהבאת הגאולה.

ויש לומר, שבעמדנו בסוף זמן הגלות, סמוך להגאולה – בא הסיוע בגילוי יותר.

וכפי שרואים בדורות האחרונים במיוחד, ויתירה מזה – בזמן האחרון, ובפרט בימים האחרונים ממש:

בדורות שלפניו ה' מקום מגורם (רוב) בניי במדינות שבהן היו מניעות ועיכובים וכו' (לא תקום פעמיים!) לעבודת ה' בכלל.

משא"כ בדורות האחרונים, גרים (רוב) בניי במדינות שבהן מושלת מלכות של חסד, החל ממדינה זו (שבה נמצאים רוב מנין ובנין דבניי), שמסייעת לבניי להגיע לגאולה פנימית בעבודתם, עד שיעשו את העבודה שתביא את הגאולה כפשוטה, והמלכות (של חסד) תסייע אז לבניי גם לחזור לארץ ישראל (כלשון הכתוב: והביאו את כל אחיכם גו').

ובשנה האחרונה רואים איך שיחס זה לבניי התפשט בעוד במדינות שונות, עד גם במדינה ההיא, שבה היו (עד לאחרונה) הגבלות בנוגע לחירות בניי ישראל בעבודתם בתומ"צ וגם בנוגע ליציאתם ממדינה ההיא – וכעת נשתנה יחסם, שמתירים לבניי לקיים תומ"צ, ומתירים לבניי לצאת משם (ללא ההגבלות שהיו פעם). אדרבה – הם גם מסייעים לבניי לנסוע לארץ הקודש. מעין הכנה לסיוע דאודה"ע שבניי יצאו מהגלות וילכו לארץ הקודש בגאולה האמיתית והשלימה.

נוסף על הסיוע הישר דאודה"ע לבניי – ישנם גם ענינים שבהם רואים איך שאודה"ע בעצמם עושים פעולות של טוב וחסד, המגלות עוד יותר שיש בעה"ב לבירה זו, כהכנה ל"יהיתה לה' המלוכה"⁴ בגאולה האמיתית והשלימה.

לא כפי שהי' מכבר, שדוקא עם ישראל (אע"פ ש"אתם המעט מכל העמים"⁵) השלים בפועל את הכוונה דדירה בתחתונים, ואחדות ממלכות אודה"ע התנהגו באופן אכזרי אחת אל השני, והתעסקו בעיקר בתועלת עצמם, או בכיבוש מדינות אחרות וכיו"ב.

בין הענינים הגלויים שנתוספו בימים אלו ממש, שבהם רואים איך שהעולם ואודה"ע מתכוננים ומסייעים בדרך לגאולה – ע"י ענין הצדקה והחינוך, שני יסודות עיקריים בישובו של עולם, "לשבת יצרה"⁶:

ידוע ומפורסם (בכל המכתבי-עת) אודות המאורעות בימים האחרונים – שמדינה זו (המיוסדת על צדקה וחסד, כידוע) ניצלה את חוק כחה לסייע ולהציל אנשים במקום רחוק בעולם (הרחק ממדינה זו), אע"פ שעי"ז לא באה תועלת ישירה לתושבי מדינה זו:

מדינה זו שלחה ריבוי אנשים ואנשי חיל מצבאה לסייע לפליטים במקומות ההם, ביחד עם מזון ובגדים ורפואות. במקום להשתמש באיורונים לעניני כיבוש, ובמקום להשתמש במזון ובגדים עבור אזרחי מדינה זו – משתמשים בהם להציל אנשים אומללים, ובפרט ילדים קטנים, מקור (וכו'). עד מהיפך החיים.

ובזה רואים את רגש הרחמנות דתושבי מדינה זו: כאשר הם שמעו וראו איך שאנשים סובלים יסורים – הגם שאינם קרוביהם, ואף פעם לא היתה להם שייכות

(24) יתרו שם, ח.

(25) ועפ"י יל"פ לשון רש"י, "תהי' להוסיף לכם תבואתו" – תהי' שמירתכם (ולא – תהי' המצוה).

(26) דלא כמ"ש בבאר מים חיים (לאחי המהר"ל) כאן.

וראה לקמן סעיף ח.

(20) כפרש"י ר"פ וארא. פרשתנו לעיל יט, י. ועוד (ראה הנסמן לקו"ש חכ"ב ע' 97 הערה 15).

(21) ע"ד לשונו בפ' וארא שם (ו, ג. שם, ו).

(22) ראה לדוגמא יתרו כ, יב.

(23) וראה תיב"ע כאן: מוסל כו'.

[כולל – דאָס וואָס בשבוע האחרון האָט מען געפונען בפינה נידחת בעולם אבנים טובות ומרגליות, ע"י ברכתו של הקב"ה בדוגמת „והנשאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המילואים לאפוד ולחושן“ (פאַר די בגדי כהונה), אַז די עננים הביאום⁸], און די כוונה בזה איז – אַז מ'נוצט דאָס אויס אויף קישוטי כלה, מוסיף זיין אין צדקה, כנ"ל].

די מסקנה פון האמור לעיל בנוגע לפועל:

די גאולה קומט דוקא דורך דער עבודה אין גלות, פון מגלה זיין אלופו של עולם אין „גולה“, אַזוי אַז דור זה, דער דור האחרון אין גלות, וועט זיין דער דור הראשון פון גאולה.

און דער אויבערשטער העלפט אַז מ'זעט אין די מאורעות האחרונות בעולם ווי די וועלט אליין איז מסייע און פירט צו דער גאולה.

ובפשטות מיינט דאָס – כנ"ל – אַז יעדער איד דאַרף מוסיף זיין אין „מעשינו ועבודתינו“ בכלל וועלכע ברענגט די גאולה, כולל ובמיוחד – ווי גערעדט בהתוועדות שלפנ"ז – אין לימוד התורה בעניני גאולה, אין תושב"כ (וואָס „כלי הספרים מלאים בדבר זה“), און תושבע"פ, משנה וגמרא ומדרשים וכו'.

(משיחות ש"פ אחר-קדושים, י"ג אייר תנש"א)

(7) ויקהל לה, כז.

(8) תי"ז עה"פ.

(9) רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ב.

ע"פ האמור לעיל ישנם כמה לימודים בנוגע לעבודת בני בהבאת הגאולה, ואיך שצריכים להתכונן לגאולה – בעמדת עכשיו ממש בסוף זמן הגלות, „גולה“, והנה הנה באה הגאולה.

לכם תבואתו" היא שלא זו בלבד שהקדוש ברוך-הוא יתן ברכה מיוחדת בצמיחת הפירות ובגידולם, אלא שגם לאחר שיגדלו „פירות הנטיעות“ של השנה החמישית, כשהם מוכנים ל„תאכלו את פרי“, תחול בהם עצמם ברכת ה' באופן של הוספה וריבוי – „אני מברך לכם „פירות הנטיעות“, בדומה לדברי רש"י בפרשת בהר²⁷, „אף בתוך המעיים תהא בו ברכה“.

ח. מותר לקיים מצוה זו למען שכרה

אך עדיין אין מובן: במה שונה מצוה זו מכל שאר המצוות, אשר דוקא לגביה: (א) התורה אומרת שמותר לקיימה מלכתחילה כדי „להוסיף לכם תבואתו“. (ב) השכר עצמו שונה משכרן של שאר המצוות, ללא יחס כלל – ברכה ב„פירות הנטיעות“, כדלעיל?

משום כך מביא רש"י את מאמרו של רבי עקיבא – „דברה תורה כנגד יצר הרע שלא יאמר אדם...“: כיון שקשה מאד לקיים את המצוה, שהרי היהודי יכול לטעון „ארבע שנים אני מצטער בו חנם“ – לכן „התירו“, כנגד יצר הרע, להתכונן לשכר המצוה בעת קיומה. וכדי „להשביע את רצון“ היצר הרע מבטיח הקדוש-ברוך-הוא למצוה זו שכר שונה ומיוחד מן הרגיל.

לפי זה מובנים בפשטות דברי רש"י בהמשך „אני ה' – אני ה' המבטיח על כך ונאמן לשמור הבטחתי“: כאן אין די בזירוז „נאמן לשלם שכר“, כבשאר מצוות, כי מדובר כאן על מצוה שאדם מקיימה מלכתחילה למען שכרה, ולולא זאת לא היה היצר הרע מאפשר לו לקיימה,

לכן משמעותן של המילים „אני ה'“ כאן היא „המבטיח על כך ונאמן לשמור הבטחתי“ בידוע שזוהי הבטחתו של הקדוש-ברוך-הוא, אשר הוא „נאמן לשמור הבטחתי“, מסתפק

בכך גם היצר הרע, והוא מוכרח להסכים לקיום המצוה²⁸.

ט. רבי עקיבא במצב דומה

אך אצל תלמיד ממולה יכולה עדיין להתעורר שאלה: כיצד ייתכן שבמצוה זו ישנו כל כך מיתר המצוות – שמתירים לקיימה למען שכר, ויחד עם זאת מבטיחים שכר מיוחד במינו – וכל זאת לצורך מי שנמצא במצב שפל כל כך, שהדרך היחידה להשפיע עליו היא באופן של „כנגד היצר הרע“?

לכך מציין רש"י שאלה הם דבריו של רבי עקיבא, הוא אשר אמר „ואהבת לרעך כמוך...“ זה כלל גדול בתורה²⁹. כמו כן רבי עקיבא „היה רגיל לזכות את ישראל“³⁰, ולפי שיטת רבי עקיבא, שלימוד זכות על כל יהודי והנסיון לעזור לו וכדומה זהו כלל גדול בתורה – מובן מדוע התורה מתעסקת עם כל יהודי ודואגת גם למי שזקוק ל„דברה תורה כנגד יצר הרע“.

לכן מדייק רש"י בלשונו „היה רבי עקיבא אומר“, שהוא נהג לחזור בתמידות על מאמר זה, כך שהענין של „דברה תורה כנגד יצר הרע“ מבטא התנהגות הקשורה במיוחד למהותו ומעלותו של רבי עקיבא³¹ – ומשום כך נהג דוקא רבי עקיבא לציין שוב ושוב את התועלת הנובעת מכך:

רבי עקיבא לא למד כלל תורה בארבעים שנות חייו הראשונות³². רק לאחר שהובטח לו שכר אם ילמד תורה, הוא הלך ללמוד³³.

(28) וגם: ה' מקום לומר, שמכיון שמקיים המצוה בשביל לקבל פרס, לא יקבל השכר, ולכן מוכרחת ההוספה שהקב"ה מבטיח על כך, שבכל אופן יקבל השכר.

(29) פרש"י לעיל פסוק יח (מתו"כ עה"פ).

(30) פרש"י סנהדרין קי, ב ד"ה שבק'.

(31) להעיר מפ' כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוסח ההגדה „הכח מה הוא – אומר“ (הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' יז).

(32) אדר"נ פ"ד, ב.

(33) כתובות סב, סע"ב ואילך*. – באדר"נ שם ד, תחלתו

(* בגדרים (ג) א) דלאחר שנשאת לו בת כלבא שבוע א"ל זיל הוי בי רב אבל בכדי שלא יסתור להא דכתובות י"ל שהתנתה עמו לפני הנישואין שילך ללמוד (וכדמוכח בחדא"ג

יוצא אפוא, שאצל רבי עקיבא היה מצב הדומה ל„הרי ארבע שנים אני מצטער בו חנם“: פנייתו ללימוד תורה מהווה השלכת כל ארבעים שנות חייו הראשונות. על ידי צעד זה הוא מדגיש ששנותיו הקודמות הוא „מצטער בו חנם“, והן הלכו לריק.

בנוסף לכך – הוא הלך ללמוד תורה למען שכר³⁴, ולמרות זאת היתה הצלחתו בלימוד התורה רבה ביותר ונעלית כל כך³⁵, עד אשר „כולו אליבא דרבי עקיבא“³⁶.

ולפיכך „היה רבי עקיבא אומר דברה תורה...“, כי גם אצלו היה מצב דומה: באמצעות הבטחת שכר הוא התחיל ללמוד תורה, ובסופו של דבר הגיע לדרגתו הנעלית.

י. „ורב תבואות בכח שור“

אך עדיין אין הכל ברור (בפנימיות הענינים): בכל אופן הרי ההכרח של „דברה תורה כנגד יצר הרע“ הוא רק לצורך מספר מועט של יהודים הנמצאים בדרגה נמוכה ביותר, ומדוע נקבעה מצוה זו עבור כלל ישראל באופן המדגיש ש„דברה תורה כנגד יצר הרע“?

של רע“ק .. פעם אחת ה' עומד על פי הבאר אמר מי חקק אבן זו .. מיד חזר ללמוד תורה“.. אבל בפשטות, ה' זה לאחרי הסיפור דכתיבות, אלא שחשב שלאחרי מ' שנה בלי תורה שוב לא יוכל ללמוד, עד שראה אבן כו' ודן ק' בעצמו כו'. וכן משמע מנוסחא ה' באדר"ג שם „זה רע"ק שבקט ללמוד תורה הלך וישב לו על באר אחת כו" [נראה בנין יהושע לאדר"ג שם, שבזמן הסיפור באדר"ג כבר ה' לומד מקרא (נראה פירושו במש"כ שם „כתב לו א"ב ולמדה“.. ואכ"מ)].

(34) ראה גם עיון יעקב לע" כתובות שם.

(35) ראה אדר"ג שם. נדרים וכתובות שם. ועוד.

(36) סנהדרין פו, א.

מהרש"א (כתובות שם). ובתו"ד ה' רבי יהושע (שבת קכ, א) שלא נשאה עד לאחר שלמד כ"ד שנה.

ההסבר לכך הוא: הפירוש הפנימי של „דברה תורה כנגד יצר הרע“ הוא, שמהותה של מצוה זו היא להפוך את היצר הרע, בדומה ל„ואהבת... בכל לבבך, בשני יצריך“³⁷, שהיצר הרע יחפץ מעצמו לקיים מצוה³⁸. ומשום כך השכר עבור מצוה זו הוא „להוסיף לכם תבואתו“, כי דוקא באמצעות הבירור והאתהפכת של היצר הרע ושל הנפש הבהמית נגרמת „הוספה“ אמיתית בקדושה, כפי שידוע מהסבר³⁹ על „ורב תבואות בכח שור“⁴⁰, שההוספה והמעלה הרבה בקדושה – „ורב תבואות“ באים דוקא „בכח שור“, על ידי הבירור והזיכוכ של הנפש הבהמית.

ואחד ההסברים לכך הוא משום שהעבודה כרוכה בצער: עבודת הנשמה מצד עצמה היא נעשית מתוך עונג, אך העבודה הרוחנית של „בירור“ הנפש הבהמית דורשת יגיעה ועמל לשבור את ההעלם וההסתור של הנפש הבהמית, על ידי אתכפיא.

ולכן הכרחי שיהיה לפני כן צער של ארבע שנים, שבהן אין הנפש הבהמית נהנית⁴¹ מן התבואה.

ועל ידי אתכפיא זו, מגיעים לידי אתהפכת עד אשר מגיעים לידי „להוסיף לכם תבואתו“ – ורב תבואות בכח שור.

(משיחות ש"פ אחר"ק תשכ"ח.

ש"פ קדושים תשל"ו)

(37) משנה ברכות רפ"ט (נד, א).

(38) שלא בערך יותר ממלאך רע בעל נחשו יענה אמן (שבת קיט, ב).

(39) לקו"ת האינו עה, ריש ע"ד. ובכ"מ. וראה באריכה ס' הערכים-חב"ד (כרך א) ע' אהבת ה' – ההוספה שבה כו'. רש"י.

(40) משלי ד, ד.

(41) ראה לעיל הערה 11.

כידוע) האט אויסגענוצט איר שטאַרקן כח צו אַרויסהעלפן און ראַטעווען מענטשן במקום רחוק בעולם (ווייט אַוועק פון דער מדינה), אע"פּ וואָס דורך דעם קומט ניט אַ תועלת ישרה צו תושבי מדינה זו:

די מדינה האָט געשיקט אַ ריבוי מענטשן און אנשי חיל פון איר אַרמיי צו אַרויסהעלפן די פליטים אין יענע ערטער, צוזאַמען מיט עסן און קליידער און רפואות. אַנשטאָט נוצן די אירונים אויף עניני כיבוש, און אַנשטאָט נוצן די עסן און קליידער פאַר די בירגער פון דער מדינה – נוצט מען זיי אויף ראַטעווען אומגליקלעכע מענטשן, ובפרט קליינע קינדער, פון קעלט, ביז פון היפך החיים.

וואָס דערביי זעט מען די רחמנות פון תושבי מדינה זו: בשעת זיי האָבן געהערט און געזען ווי מענטשן ליידען – איז הגם אַז זיי זיינען ניט זייערע קרובים, און האָבן מיט זיי קיינמאָל קיין שייכות ניט געהאַט – איז די מדינה נתעורר געוואָרן צו זיי העלפן. בהתאם צו דער שיטה פון מדינה זו בעניני צדקה, אַז מ'העלפט אַרויס מענטשן בכל העולם כולו, און מען וואַרט אפילו ניט אַז מ'זאָל בעטן הילף.

עד"ז איז אויך ידוע אַז בימים האחרונים איז מנהיג מדינה זו אַרויס מיט אַ הכרזה והוראה מפורטת בנוגע צו חינוך הנוער. בהתאם לזה וואָס בתחלת נשיאותו האָט ער מכריז געווען אַז זיין שאיפה איז צו געדענקט ווערן אַלס דער „עדזשוקיישען (חינוך) פרעזידענט“, צוליב די פעולות ושינויים גדולים לטוב וואָס ער וועט איינפירן צו מחזק זיין דעם חינוך אין דער מדינה.

... וכל זה איז – נוסף צו נאָך כמה ענינים וואָס פאַסירן בהשגחה פרטית מדי יום ביום, סיי בנוגע צו דעם כלל און סיי בנוגע צו יעדערען אין זיינע ענינים פרטיים – און די כוונה בזה איז, אַז דאָס זאָל נאָכמער מגלה זיין ווי וועלט איז מסייע צו מאַכן אַ דירה בתחתונים און ברענגען די גאולה,

הוספה

בשורת הגאולה

ב.

ע"פ האמור לעיל ע"ד הדגשת ענין הגאולה (במיוחד) בזמן זה — מתעוררת תמיהה הכי גדולה: היתכן שמבלי הבט על כל הענינים — עדיין לא פעלו ביאת משיח צדקנו בפועל ממש?! ... דבר שאינו מובן כלל וכלל!

ותמיהה נוספת — שמתאספים עשרה (וכו"כ עשירות) מישראל ביחד, ובזמן זכאי בנוגע להגאולה, ואעפ"כ, אינם מרעשים לפעול ביאת המשיח תיכף ומיד, ולא מופרך אצלם, רחמנא ליצלן, שמשח לא יבוא בלילה זה, וגם מחר לא יבוא משיח צדקנו, וגם מחרתיים לא יבוא משיח צדקנו, רחמנא ליצלן!!

גם כשצועקים „עד מתי“ — ה"ז מפני הציווי כו', ואילו היו מתכוונים ומבקשים וצועקים באמת, בודאי ובודאי שמשח כבר הי' בא!!

מה עוד יכולני לעשות כדי שכל בני ירעישו ויצעקו באמת ויפעלו להביא את המשיח בפועל, לאחר שכל מה שנעשה עד עתה, לא הועיל, והראי, שנמצאים עדיין בגלות, ועוד ועיקר — בגלות פנימי בעיני עבודת השם.

הדבר היחידי שיכולני לעשות — למסור הענין אליכם: עשו כל אשר ביכלתכם — ענינים שהם באופן דאורות דתוהו, אבל, בכלים דתיקון — להביא בפועל את משיח צדקנו תיכף ומיד ממש!

ויה"ר שסוכ"ס ימצאו עשרה מישראל ש„יתעקשו“ שהם מוכרחים לפעול אצל הקב"ה, ובודאי יפעלו אצל הקב"ה — כמ"שי „כי עם קשה עורף הוא (למעליותאי, ולכן) וסלחת לעוננו ולחטאתנו

לאחרונה) געווען הגבלות בנוגע צו דער חירות פון אידן בעבודתם בתומ"צ און אויך בנוגע צו זייער אַרויסגיין ממדינה ההיא — איז זייער יחס איצטער איבערגעקערט געוואָרן, אַז זיי לאָזן אידן מקיים זיין תומ"צ, און לאָזן אידן אַרויס פון דאָרט (אַן די הגבלות פון אַמאָל), ואדרבה — זיי זיינען נאָך מסייע די אידן צו פאָרן אין ארץ הקודש. מעין הכנה צו דער סיוע פון אוה"ע אַז אידן זאָלן אַרויסגיין פון גלות און גיין אין ארץ הקודש בגאולה האמיתית והשלימה.

נוסף צו דעם סיוע ישר פון אוה"ע צו אידן — זיינען אויך דאָ ענינים אין וועלכע מ'זעט ווי אוה"ע אַליין טוען פעולות של טוב וחסד, וואָס איז נאָכמער מגלה ווי יש בעה"ב לבירה זו, אַלס צוגרייטונג צו „והיתה לה' המלוכה“ בגאולה האמיתית והשלימה,

ניט ווי ס'איז געווען אַמאָל, אַז דוקא עם ישראל (אע"פ וואָס „אתם המעט מכל העמים“), האָט משלים געווען בפועל די כוונה פון דירה בתחתונים, און אחדות פון מלכיות אוה"ע האָבן זיך געפירט באופן אכזרי איינער צום צווייטן, און האָבן זיך בעיקר מתעסק געווען אין תועלת עצמן, אָדער אין כובש זיין אַנדערע מדינות וכיו"ב.

צווישן די ענינים גלויים וואָס זיינען צוגעקומען בימים אלו ממש וואו מ'זעט ווי עולם און אוה"ע גרייטן צו און זיינען מסייע די וועג צו דער גאולה — דורך דעם ענין פון צדקה און חינוך, צוויי יסודות עיקריים אין ישובו של עולם, „לשבת יצרה“:

ס'איז ידוע ומפורסם (אין אַלע צייטונגען) וועגן די מאורעות בימים האחרונים — אַז די מדינה (וואָס איז מיוסד אויף צדקה וחסד,

(3) ראה ב"ר רפ"ט.

(4) עובדי' בסופו.

(5) ואתחנן ז, ז.

(6) ישע' מה, יח.

(1) תשא לד, ט.

(2) ראה שמ"ר ספמ"ב. הובא בתרא מג"א כג, סע"ב. לקרית בלק סז, ד.

ונחלתנו" – להביא בפועל את הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

וכדי למהר ולזרז עוד יותר ע"י הפעולה שלי – אוסיף ואתן לכאו"א מכם שליחות-מצוה ליתן לצדקה, וגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה³.

ואני את שלי עשיתי, ומכאן ולהבא תעשו אתם כל אשר ביכלתכם.

ויה"ר שימצא מכם אחד, שנים, שלשה, שיטכסו עצה מה לעשות וכיצד לעשות, ועוד והוא העיקר – שיפעלו שתהי' הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש, תיכף ומיד ממש, ומתוך שמחה וטוב לבב.

(משיחת אור ליום ועש"ק פ' שמיני, כ"ח ניסן תנש"א)

כג.

ע"פ האמור לעיל האט מען ארויס כמה לימודים בנוגע צו דער עבודה פון אידן צו ברענגען די גאולה, און ווי מ'דארף זיך גרייטן צו דער גאולה – שטייענדיק איצטער ממש בסוף זמן הגלות, „גולה“, און האלטנדיק אט אט בא דער גאולה.

. . . די עניני העולם עצמו און די אוה"ע עצמם (אויך בזמן הגלות) זיינען (באמת) מסייע צו דער עבודה פון ברענגען די גאולה. ויש לומר, אז שטייענדיק בסוף זמן הגלות, סמוך צו דער גאולה – קומט ארויס דער סיוע בגלוי יותר.

ווי מ'זעט עס אין די דורות האחרונים במיוחד, און נאכמער – אין דעם זמן האחרון, ובפרט אין די לעצטע טעג ממש:

אין די דורות שלפני זה האבן (רוב) אידן געלעבט אין מדינות וואו עס זיינען געווען מניעות ועיכובים וכו' (לא תקום פעמיים) צו עבודת ה' בכלל.

משא"כ בדורות האחרונים – לעבן (רוב) אידן אין מדינות וואו עס הערשט א מלכות של חסד, אנהויבנדיק פון מדינה זו (וואו עס געפינען זיך רוב מנין ובנין פון אידן), וואס איז מסייע אידן צו דערגרייכן א גאולה פנימית בעבודתם, ביז – אז זיי זאלן טאן די עבודה וואס וועט ברענגען די גאולה כפשוטה, און דעמולט וועט דער מלכות (של חסד) אויך מסייע זיין אידן צו זיך אומקערן אין ארץ ישראל (בלשון הכתוב: והביאו את כל אחיכם גו').

און בשנה האחרונה זעט מען ווי דער יחס צו אידן איז נתפשט געווארן אין נאך מדינות, ביז אויך במדינה ההיא, וואו עס זיינען (ביז

(1) ל' הכתוב – נחום א. ט. וראה לקר"ש חכ"ג ע' 306 הערה 55.

(2) ישעי' סו, כ.

(3) ב"ב י"ד, א. וראה תניא פל"ז.